

HET VERGAAN VAN DE 'O.223 MATIGHEID'

Doris Klausing

Doris Klausing

Rasechte Oostendse, vertelster en auteur

van o.a. het boek 'Pekel en kabeljauw:
Het harde leven van de IJslanvaarders eind 1880'
E-mail: giedo.vanhoecke@telenet.be

Zaterdag 10 maart 1906. De 'O.223 Matigheid', zeilt de *geule* buiten om in de buurt van de Westhinderbank op visserij te gaan. De wind, een krachtige noordooster, zit mee. Aangekomen op de visgronden is de hoop om een rijke vangst binnen te rijven niet ongegrond. De voltallige *copage* heeft de handen vol om al het spartelend zilver aan boord te krijgen. Zo vissen ze door tot maandagmiddag, want kort na de *noen* doemen uit het westen onheilspellende onweerswolken op. Die kanteling van het weer ziet er niet goed uit. Een ferme storm steekt op, schuimkopjes veranderen in huizenhoge golven. De storm neigt naar orkaankracht. De 'Matigheid' rolt en stampert en schipper Rudolf Degroote vreest voor zijn leven en dat van zijn *copage*. Hij wendt het roer en zet koers richting thuishaven! Tegen 14 uur is de zee een inferno! Het noodsein wordt in de mast gehangen en ter hoogte van de Buitenstroombankboei duikt de 'Matigheid' in de golven waarna ze moeizaam met haar voorsteven weer boven water komt. '*Een prière mannen*', roept Dolf dankbaar. Maar de 'Matigheid' blijft slingeren en vechten tegen het enorm zeegeweld.

Ondertussen gutst in Oostende het zeewater op het staketsel dat helemaal blank komt te staan. De visserskreek loopt over en het zeewater stroomt met bakken tot aan de handelsdokken. Ook het visserskwartier krijgt een stroom water te slikken. Op de zeedijk ter hoogte van ons oud kursaal verschijnen de eerste Oostendenaars om het duivels spel van de zee gade te slaan. Maar bij iedere spelbeurt zoeken die mensen wel dekking.

Fig. 1. De 'O.223 Matigheid' op zee (Bron: Van Ael (1959), Uit het Gulden Boek van Oostende).

In het zicht van de haven loopt de 'O.223 Matigheid' op een zandbank. Het is **16 uur**. Een paar Oostendse vissers zien vanop de dijk de mast van een boot, met noodsein en twee bemanningsleden die zich aan de mast vastklampen. In allerijl verwittigen ze de 'garde civil', die op zijn beurt de 'Permanence' of staatsreddingsdienst beveelt om uit te varen. Als een lopend vuur verspreidt dit dramatisch nieuws zich in het visserskwartier. De mensen vergeten bij God hun eigen miserie! Onbegrijpelijk, maar waar, de kapitein van de reddingsdienst weigert om uit te varen en zegt dat hij op een bevel van hogerhand wacht! Het gemor van de vissers neemt met de minuut toe. Ze jouwen de kapitein uit! *'Godverdomme! Vlak voor de kust is een boot aan het zinken, de vissers vechten voor hun leven en gij vertikt het om hen te redden. Moordenaar!* Minuten gaan voorbij, de vissers aan de kade worden woester en besluiten om de sleepboot te kapen en zelf de redding te organiseren. Eindelijk, onder massale druk, vaart de sleepboot toch uit. Het is **17.40 uur**.

Op 12 maart 1906 ergens tussen 16 uur en 17.30 uur verdrinken 5 mannen in de fleur van hun leven en dat voor de ogen van honderden Oostendenaars. Voor de scheepsjongen, een *boetje*, was het zijn eerste reis!

Dit drama kreeg bij ons een politieke staart. August Beernaert, Oostendenaar en toen minister van staat, kreeg het zwaar te verduren voor de nalatigheid van de 'Permanence'. Geke genoeg kreeg hij later, samen met de Fransman Paul Balluet, de Nobelprijs voor de vrede. De internationale pers liet zich niet onbetuigd: *The Daily Telegraph* blokletterde het nieuws van dit drama op de voorpagina en *Le Petit Parisien* besteedde een volledige week aan het falen van de overheid, terwijl in Courrières, in het noorden van Frankrijk, een mijnramp het leven kostte aan 1.200 mensen en 400 gewonden naliet.

Marktangers brachten dit dramatisch nieuws in de 'Vliegende Bladen'. De drama's werden op de markten gezongen en hun teksten werden er voor een paar centiemen verkocht, zodat toehoorders de liederen thuis zelf ten gehore konden brengen. Zingen in de huiskring was toen immers heel gewoon, net als op café. Er zijn verschillende versies van het drama van de 'O.223 Matigheid' opgedoken, telkens met een eigen interpretatie van de zingende auteurs. In bepaalde versies stond de boot in brand of was het een garnaalbootje terwijl het een vissersboot was. In andere bewerkingen was het dodental opgelopen tot 9 bemanningsleden. Dit kan allemaal toegeschreven worden aan artistieke vrijheid. De tekst werd op een gekende melodie gezet. 'Le credo du Paysan' (1890) is de muzikale ondersteuning voor het lied over de 'Matigheid'.

Le naufrage du O.223.

On s'est demandé à la suite de quelles circonstances la chaloupe 223, *Matigheid*, a coulé bas en face du port.

Des journaux ont dit qu'elle avait manqué la passe directe du Stroombank, ce qui ferait donc supposer qu'elle aurait talonné ce banc.

Cette hypothèse n'est pas admissible. L'amplitude de la marée avait été de 6 m. 80 et, au moment où la chaloupe coulait, la mer était encore très haute, puisque les vagues déferlaient sur la digue et que la plage Est, devant le bâtiment des secours maritimes, était tout à fait couverte d'eau.

Il y avait donc trop d'eau sur le Stroombank pour que la chaloupe pût le toucher.

Le 223 avait quitté le port pour aller à la pêche, samedi dernier, 10 mars. Généralement les chaloupes restent une semaine en mer. Si le 223 revenait au port dès lundi, c'est certainement parce qu'un accident était arrivé à bord, et on suppose que cet accident devait être la production d'une voie d'eau (le bateau était vieux) ou bien la perte d'engins de pêche. Mais la première hypothèse paraît plus vraisemblable, car les personnes qui, à Mariakorke, ont vu arriver le bateau, ont constaté qu'il était très bas sur l'eau et qu'il coulait.

Déjà à ce moment, il ne gouvernait plus; il n'y avait, du reste, plus moyen pour l'équipage de se tenir à l'arrière du bateau. Celui-ci était livré sans défense aux flots déchaînés et il ne fallut plus longtemps pour qu'il disparût complètement.

Combien y avait-il encore d'hommes à bord? On en a vu deux grimper sur le mât et s'y tenir longtemps. Où étaient les trois autres? Il est permis de supposer qu'ils étaient déjà devenus la proie de la mer.

Mais la mer les a pris tous les cinq et jamais sans doute on ne connaîtra exactement toutes les péripéties de la triste fin de l'équipage du 223.

Jusqu'à présent, aucun cadavre n'est encore venu à la côte.

De schrikkelijke ramp of De slachtoffers der zee

1.
Een wreed tempeest was moordend losgebroken
Bij menschen heugnis nooit ontstaan
Nog lag het volk in halve slaap gedoken
Toen er veel visschers in zee zijn vergaan.
Doch 't vrees'lijk drama speelt af voor d'ooien
Zeer dichtbij huis elk denkt aan vrouw en kind
Doch de zee was met een doodwaas omtogen
Zij zwalpten rond gepraamd door wervelwind.

Refrein:

*Elk stond op dek, levend in angst en wreezen
De visschers zijn in nood, er kwam geen reddingsboot
Op aller gezicht was wanhoop te lezen
Want elk zeeman lag in d'armen van de dood
't Was kermen en geweën
Een huilen en gesteën.*

2.
Vruchteloos was het gesmeek en gebeden
Want steeds die klimt de wassende orkaan
Hij vaagt den bodem schoon die hooploos strede
Het was met hun jong leven ook gedaan,
Nog kwam een sloep ter kimme opgedommeld
De zee had reeds twee offers ingeslikt
Werd door de baren geslingerd en geschommeld
Terwijl hij afgemat naar de kust blikte.

Refrein:

*Dit schriktooneel zag ieder droef bewogen
Want de waterbergen sloegen op dek en wand
De schuit werd door de golven opgezogen
En spoog daarna zijn offers hier op het strand
't Volk zag dat bevend stond
Hoe de zee hun verslond.*

3.
De zeilen losgerukt, de mast doorspleten
Den bodem lek, ten prijs aan alle wind
Die heeft 't garnaalbootje op het strand gesmeten
Doch waar de zee nog vier visschers verslind.
Een visscher stak in de dood en vertrouwen
Naar land zijn verslapt armen uit
En riep vaar wel naar zijn dierbare vrouwe
Terwijl zijn boot tegen staketsel stuit.

Refrein:

*Wie kon in de wind zijn bange noodkreet hooren
Hij worstelt tevergeefs en moest hulpeloos vergaan
Neen, ach 't gillend gekrijt die ging verloren
Door 't loeien der cykloon was hij onder gegaan
Hij vond in angst en nood
Den allerwreedsten dood.*

4.
Daar staan de weezen aan het strand te treuren
Zij snikken ten hemel om vaders dood
Die kreten doen eenieders herte scheuren
Zij huiv'ren wie bezorgt ons 't stukje brood
Met d'handen saam en kloppende borsten
Van deernis geraakt door al het zieleleed
Die voelt het volk hun boezem als doorborsten
Al bij het horen van dien wanhoopskreet.

Refrein:

*Men lispelt zacht hoe kan het toch geschieden
Dat mijne zoons en dierbaar echtgenoot
Op een enklen nacht de moederschoot ontvlieden
Zelfs hierbij aan land en vindt den wreedsten dood
Ach wie sterkt 't moederhart
Die lijdt veel ziele smart.*

Fig. 2. De krant Le Carillon gaat op 17 maart 1906 dieper in op het vergaan van de 'O.223 Matigheid' (Bron: Le Carillon, 17 maart 1906).